

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Економічний факультет

Кафедра фінансів і кредиту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан економічного факультету

/Роман ГРЕШКО/

від «27» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ»

обов'язкова

Освітньо-професійна програма: Фінанси, банківська справа та страхування
Спеціальність: 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Галузь знань: 07 «Управління і адміністрування»
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Факультет: економічний
Мова навчання: українська

Чернівці 2025 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Фінансова діяльність суб'єктів господарювання» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління і адміністрування», затвердженої рішенням Вченої ради Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича від 26.05.2022 року, протокол № 6, та введеної в дію наказом ректора № 173 від 07.06.2022 р.

Розробник: **Марусяк Наталія Леонідівна**, доцент кафедри фінансів і кредиту,
кандидат економічних наук, доцент

Викладач: **Марусяк Наталія Леонідівна**, доцент кафедри фінансів і кредиту,
кандидат економічних наук, доцент

Погоджено з гарантом ОП **Наталія БАК**

Затверджено на засіданні кафедри фінансів і кредиту

Протокол № 1 від «27» серпня 2025 року

Завідувач кафедри **Петро НІКІФОРОВ**

Схвалено методичною радою економічного факультету

Протокол № 1 від «27» серпня 2025 року

Голова методичної ради **Ірина НІКІФОРАК**

Мета навчальної дисципліни - сформувати базові знання з теорії і практики фінансової діяльності суб'єктів господарювання, розробки та впровадження методів фінансування, фінансового планування та бюджетування, фінансового контролінгу, що формують економічну стратегію підприємств різних форм власності та організаційно – правових форм.

Пререквізити. Навчальні дисципліни, обов'язкові для вивчення здобувачем вищої освіти до початку роботи над курсом «Фінансова діяльність суб'єктів господарювання», - це «Фінанси», «Фінанси підприємств», «Податкова система», «Фінансовий аналіз». Вивчення дисципліни «Фінансова діяльність суб'єктів господарювання» є підґрунтям для виконання кваліфікаційної роботи.

Результати навчання. Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування») вивчення дисципліни «Фінансова діяльність суб'єктів господарювання» сприяє формуванню наступних компетентностей і програмних результатів навчання:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності в галузі фінансів, банківської справи та страхування або в процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.

Загальні компетентності:

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові компетентності

СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

СК07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність.

СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

СК12. Здатність до формування та вдосконалення сприятливого середовища для функціонування та розвитку суб'єктів малого підприємництва.

П

ДР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ДР07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ДР09. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.

ДР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ДР11. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ДР14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ДР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань і змістовно інтерпретувати отримані результати.

ДР20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

и

н

а

в

- ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.
- ПР24. Формувати та вдосконалювати механізм фінансового забезпечення для функціонування та розвитку суб'єктів малого підприємництва.

Опис навчальної дисципліни Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	IV	VIII	5	150	2	22	33	-	-	95	-	Екзамен
Заочна	IV	VIII	5	150	2	6	8	-	-	136	-	Екзамен

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.		
Змістовий модуль 1. Теоретичні методичні основи фінансування суб'єктів господарювання														
Тема 1. Основи фінансової діяльності суб'єктів господарювання	12	2	4	-	-	6	12	1	-	-	-	-	-	11
Тема 2. Особливості фінансування суб'єктів господарювання різних форм організації бізнесу	13	2	2			9	13	-	-					13
Тема 3. Формування власного капіталу суб'єктів господарювання	12	2	3			7	12	1	1					10
Тема 4. Внутрішні джерела фінансування суб'єктів господарювання	13	2	3			8	13	-	1					12
Тема 5. Дивідендна політика суб'єктів господарювання	12	2	2			8	12	1	1					10
Тема 5. Фінансування суб'єктів господарювання за рахунок позикового капіталу	13	2	2			9	13	-	1					12
Разом за змістовим модулем 1	75	12	16			47	75	3	4					68
Змістовий модуль 2. Напрямки фінансової діяльності суб'єктів господарювання														

Тема 7. Фінансова діяльність на етапі реорганізації підприємств	13	2	2	-	-	9	13	1	-	-	-	12
Тема 8. Фінансові інвестиції суб'єктів господарювання	12	2	4	-	-	6	12	-	1	-	-	11
Тема 9. Оцінка вартості підприємства	13	2	4	-	-	7	13	1	1	-	-	11
Тема 10. Фінансовий контролінг на підприємстві	12	2	2	-	-	8	12	1	1	-	-	10
Тема 11. Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання	13	2	3	-	-	8	13	-	1	-	-	12
Тема 12. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання у сфері зовнішньоекономічних відносин	12	-	2	-	-	10	12	-	-	-	-	12
Разом за змістовим модулем 2	75	10	17	-	-	48	75	3	4	-	-	68
Разом годин	150	22	33	-	-	95	150	6	8	-	-	136

Тематика лекційних занять з переліком питань

№ п/п	Назва теми з основними питаннями
	<p>Тема: Основи фінансової діяльності суб'єктів господарювання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Капітал підприємства та джерела його формування 2. Зміст та основні завдання фінансової діяльності суб'єктів господарювання 3. Принципи організації фінансової діяльності суб'єктів господарювання 4. Методи фінансування суб'єктів господарювання
	<p>Тема: Особливості фінансування суб'єктів господарювання різних форм організації бізнесу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика організаційно-правових форм підприємницької діяльності 2. Фінансова діяльність господарських товариств 3. Фінансова діяльність державних підприємств 4. Особливості фінансової діяльності кооперативів та їх об'єднань
	<p>Тема: Формування власного капіталу суб'єктів господарювання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Складові та функції власного капіталу підприємства 2. Формування статутного капіталу підприємств різної форми власності 3. Збільшення статного капіталу підприємств 4. Особливості зменшення статутного капіталу підприємств 5. Резервний капітал підприємства, його види та джерела формування
	<p>Тема: Внутрішні джерела фінансування суб'єктів господарювання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Суть самофінансування та характеристика його видів 2. Характеристика відкритого та прихованого самофінансування 3. Формування власних фінансових ресурсів суб'єкта господарювання 4. Показники інтенсивності використання власного капіталу

	<p>Тема: Дивідендна політика суб'єктів господарювання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зміст, значення та принципи дивідендної політики 2. Порядок нарахування та форми виплати дивідендів 3. Прийоми дивідендної політики та методи нарахування дивідендів 4. Оцінка дивідендної політики та їх результатів
	<p>Тема: Фінансування суб'єктів господарювання за рахунок позикового капіталу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Позиковий капітал підприємства, його ознаки та складові 2. Форми та види кредитів, що надаються підприємствам 3. Залучення фінансових ресурсів підприємством шляхом випуску облігацій 4. Показники доцільності та ефективності залучення позикових ресурсів
	<p>Тема: Фінансова діяльність на етапі реорганізації підприємств</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Реорганізація підприємства та її основні форми 2. Укрупнення підприємства 3. Особливості розукрупнення підприємства 4. Перетворення як спосіб реорганізації підприємства
	<p>Тема: Фінансові інвестиції суб'єктів господарювання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність і класифікація фінансових інвестицій підприємства 2. Довгострокові фінансові інвестиції 3. Характеристика поточних фінансових інвестицій 4. Оцінка вартості фінансових інвестицій
	<p>Тема: Оцінка вартості підприємства</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Необхідність та принципи оцінки вартості підприємства 2. Інституційне забезпечення вартості підприємства. 3. Методи оцінювання вартості підприємства 4. Оцінювання вартості підприємства як цілісного майнового комплексу
	<p>Тема: Фінансовий контролінг на підприємстві</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Суть, завдання та види контролінгу 2. Функції та методи контролінгу 3. Контролінг і система раннього прогнозування фінансового стану суб'єкта господарювання
	<p>Тема: Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Місце бюджетування у системі фінансових планів 2. Методичні основи бюджетування 3. Система бюджетування на підприємстві

Тематика практичних занять з переліком питань

№ п/п	Назва теми (питання/завдання)
	<p>Тема : Основи фінансової діяльності суб'єктів господарювання Завдання: оволодіти знаннями щодо сутності капіталу підприємства, змісту та принципів організації фінансової діяльності суб'єктів господарювання.</p>
	<p>Тема : Основи фінансової діяльності суб'єктів господарювання Завдання: оволодіти знаннями щодо методів та форм фінансування; характеризувати критерії вибору джерел фінансування суб'єктів господарювання</p>
	<p>Тема: Особливості фінансування суб'єктів господарювання різних форм організації бізнесу Завдання: оволодіти знаннями щодо особливостей фінансування суб'єктів різних організаційно-правових форм підприємницької діяльності та навчитися застосовувати отримані знання в практичній діяльності.</p>

	<p>Тема: Формування власного капіталу суб'єктів господарювання Завдання: оволодіти знаннями щодо складових та функції власного капіталу підприємства; знати особливості формування статутного капіталу підприємств різної форми власності, механізм збільшення та зменшення статного капіталу підприємств.</p>
	<p>Тема: Формування власного капіталу суб'єктів господарювання Завдання: оволодіти знаннями щодо суті резервного капіталу підприємства, його видів та джерел формування.</p> <p>Тема: Внутрішні джерела фінансування суб'єктів господарювання Завдання: оволодіти знаннями щодо самофінансування; давати характеристику його видам.</p>
	<p>Тема: Внутрішні джерела фінансування суб'єктів господарювання Завдання: розуміти механізм формування власних фінансових ресурсів суб'єкта господарювання; навчитися використовувати отримання знання у практичних ситуаціях.</p>
	<p>Тема: Дивідендна політика суб'єктів господарювання Завдання: оволодіти знаннями щодо теоретичних основ дивідендної політики; давати характеристику методам нарахування та механізму виплати дивідендів; навчитися використовувати отриманні знання у практичних ситуаціях.</p>
	<p>Тема: Фінансування суб'єктів господарювання за рахунок позикового капіталу Завдання: оволодіти знаннями щодо економічної сутності позикового капіталу; знати особливості залучення позикових фінансових ресурсів з різних джерел на навчитися використовувати отриманні знання у практичних ситуаціях.</p>
	<p>Тема: Фінансова діяльність на етапі реорганізації підприємств Завдання: оволодіти знаннями щодо фінансової діяльності при укрупненні, розукрупненні та перетворенні підприємств; навчитися використовувати отриманні знання у практичній діяльності.</p>
	<p>Тема: Фінансові інвестиції суб'єктів господарювання Завдання: оволодіти знаннями щодо довгострокового та поточного фінансового інвестування суб'єктів господарювання; навчитися оцінювати вартість фінансових інвестицій.</p>
	<p>Тема: Оцінка вартості підприємства Завдання: оволодіти знаннями щодо теоретичних та методичних основ оцінки вартості підприємства.</p>
	<p>Тема: Оцінка вартості підприємства Завдання: навчитися здійснювати оцінку вартості підприємства за різними методиками.</p>
	<p>Тема: Фінансовий контролінг на підприємстві Завдання: оволодіти знаннями щодо необхідності та змісту фінансового контролінгу на підприємстві.</p>
	<p>Тема: Фінансовий контролінг на підприємстві Завдання: давати характеристику методам фінансового контролінгу; навчитися використовувати набуті знання у практичних ситуаціях.</p>
	<p>Тема: Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання Завдання: оволодіти знаннями щодо теоретичних основ бюджетування діяльності суб'єктів господарювання; знати принципи та методи бюджетування; навчитися складати бюджети підприємства.</p>
	<p>Тема: Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання Завдання: навчитися складати бюджети підприємства.</p> <p>Тема: Фінансова діяльність суб'єктів господарювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності</p>

	Завдання: оволодіти знаннями щодо теоретичних основ фінансової діяльності суб'єктів господарювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності.
	Тема: Фінансова діяльність суб'єктів господарювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності Завдання: розуміти фінансовий механізм забезпечення зовнішньоекономічної діяльності та навчитися використовувати набуті знання у практичних ситуаціях

Завдання для самостійної роботи студентів*

№ п/п	Завдання для самостійної роботи
	Тема: Основи фінансової діяльності суб'єктів господарювання 1. Критерії прийняття фінансових рішень суб'єктів господарювання. 2. Характеристика класичної теорії фінансування. 3. Теорема іррелевантності. 4. Теорія оптимізації портфеля інвестицій. 5. Модель оцінки дохідності капітальних активів. 6. Неоінституційна теорія фінансування. 7. Концепція максимізації вартості капіталу власників.
	Тема: Особливості фінансування суб'єктів господарювання різних форм організації бізнесу 1. Фінансова діяльність господарських товариств. 2. Критерії прийняття рішення про вибір правової форми організації суб'єкта господарювання. 3. Фінансова діяльність суб'єктів малого підприємництва 4. Фінансова діяльність акціонерних товариств. 5. Особливості фінансової діяльності товариств з обмеженою відповідальністю та товариств з додатковою відповідальністю. 6. Фінансова діяльність спільних підприємств. 7. Особливості фінансової діяльності комунальних підприємств.
	Тема: Формування власного капіталу суб'єктів господарювання 1. Поняття та порядок переоцінки активів підприємства, її вплив на власний капітал. 2. Збільшення статутного капіталу за рахунок внесків власників та учасників. 3. Перерозподіл у капітал частини власного капіталу. 4. Зменшення статутного капіталу шляхом деномінації. 5. Механізм зменшення номінальної вартості акцій.
	Тема: Внутрішні джерела фінансування суб'єктів господарювання 1. Формування прибутку та акумуляція амортизаційних відрахувань. 2. Індикатори самофінансування інвестиційної й операційної діяльності підприємства. 3. Класифікація внутрішніх джерел фінансування. 4. Характеристика методів нарахування амортизації. 5. Чистий грошовий потік як індикатор фінансування підприємства за рахунок внутрішніх джерел.
	Тема: Дивідендна політика суб'єктів господарювання Порядок нарахування та виплати дивідендів. 2. Специфічні прийоми дивідендної політики. 3. Методи нарахування та виплати дивідендів. 4. Показники, які характеризують дивідендну політику. 5. Концепція щодо «іррелевантності (нейтральності) дивідендної політики». 6. Концепція про пріоритетність дивідендів. 7. Концепція мінімізації податкових платежів.

	<p>Тема: Фінансування суб'єктів господарювання за рахунок позикового капіталу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Суть і функції кредиту, необхідність залучення коштів. 2. Банківське кредитування підприємств. 3. Комерційні кредити, порядок залучення та управління. 4. Облігаційні запозичення як інструмент діяльності суб'єктів підприємництва. 5. Фінансовий лізинг як складова довгостроково фінансування суб'єкта господарювання. 6. Практична робота із залучення банківських кредитів. 7. Розрахунок показників ефективності залучення позикових ресурсів. 8. Оцінка кредитоспроможності підприємства.
	<p>Тема: Фінансова діяльність на етапі реорганізації підприємств</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Форми реорганізації підприємств. 2. Форми укрупнення підприємств. 3. Шляхи розукрупнення підприємств. 4. Порядок перетворення підприємств. 5. Зарубіжний досвід проведення реорганізації підприємств. 6. Фінансова санація кризових підприємств.
	<p>Тема: Фінансові інвестиції суб'єктів господарювання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Оцінка доцільності вкладень в інвестиції з фіксованою ставкою дохідності. 2. Оцінка фінансових інвестицій за справедливою вартістю. 3. Оцінка фінансових інвестицій за методом участі в капіталі. 4. Основні форми фінансових інвестицій. 5. Класифікація фондових інструментів за їх інвестиційними якостями. 6. Суть і основні етапи розробки політики управління фінансовими інвестиціями. 7. Оцінка ефективності інвестування в окремі фінансові інструменти. 8. Моделі оцінки вартості облігацій. 9. Моделі оцінки вартості акцій. 10. Оцінка вартості фінансових інвестицій за методом ефективної ставки процента. 11. Порівняльна характеристика довгострокових і короткострокових фінансових інвестицій.
	<p>Тема: Оцінка вартості підприємства</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Різновиди вартості майна та майнових прав та фактори, що на неї впливають. 2. Критерії вибору методів оцінки вартості підприємства. 3. Доходний підхід в оцінці вартості підприємства. 4. Ринковий підхід в оцінці вартості підприємства. 5. Майновий підхід в оцінці вартості підприємства.
	<p>Тема: Фінансовий контролінг на підприємстві</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Методи оперативного фінансового контролінгу. 2. Методи стратегічного фінансового контролінгу. 3. Організаційно-методичні основи формування та функціонування системи контролінгу на підприємстві. 4. Контролінг інвестиційної діяльності. 5. Аналіз точки беззбитковості. 6. Бенчмакрінг. 7. Вартісний аналіз. 8. Портфельний аналіз. 9. ABC-аналіз. 10. Аналіз сильних та слабких місць на підприємстві. 11. Бюджетування як інструмент оперативного контролінгу.
	<p>Тема: Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Система бюджетування та її значення в управлінні фінансами підприємства. 2. Особливості здійснення бюджетування суб'єктів малого підприємництва. 3. Технологія складання бюджетування на підприємстві.

	4. Планування прибутків і збитків. 5. Прогноз руху грошових коштів. 6. Бюджетний контроль і аналіз відхилень.
	Тема: Фінансова діяльність суб'єктів господарювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності Валютно-фінансові та платіжні умови зовнішньоекономічних контрактів. 2. Фінансування зовнішньоекономічної діяльності. 3. Правила щодо здійснення розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності. 4. Типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів. 5. Форфейтинг. 6. Митна вартість товару і розрахунок митних платежів. 7. Оподаткування зовнішньоекономічних операцій. 8. Оподаткування доходів від операцій із розрахунками в іноземній валюті. 9. Визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання.

*Самостійна робота студентів з дисципліни «Фінансова діяльність суб'єктів господарювання» направлена на узагальнення, засвоєння і закріплення знань та включає такі види робіт як опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури, підготовку до практичних занять, розгляд питань, які виносились на самостійне вивчення, вирішення практичних ситуацій.

Методи навчання

Методи навчання:

- вербальні методи (лекція, дискусія, бесіда, пояснення, консультація тощо);
- практичні методи (практичні роботи);
- робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, законодавчо-нормативною літературою та інтернет-ресурсами;
- комп'ютерні засоби навчання (онлайн курси – ресурси, web-конференції, вебіари тощо);
- самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни;
- дистанційне навчання з використанням відповідних онлайн-платформ.

Система контролю та оцінювання

Методи поточного контролю знань:

- усне опитування (в тому числі експрес-опитування, індивідуальне опитування, фронтальне опитування);
  - письмові роботи;
  - тестування;
  - розробка та захист презентацій;
  - розв'язування практичних ситуацій та їх захист;
  - виконання досліджень та формування аналітичних висновків, їх захист.
- Форма підсумкового контролю - екзамен.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Критерії оцінювання:

при усних відповідях: повнота розкриття питання; логіка викладання матеріалу; використання різноманітних (у тому числі іноземною мовою) джерел інформації; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки; уміння аналізувати теоретичні проблеми з урахуванням світової та вітчизняної практики;

при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання, аргументованість і логіка викладання матеріалу, використання різноманітних джерел, законодавчих актів,

прикладів і фактичного матеріалу тощо; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Вищими балами оцінюється самостійний обґрунтований погляд здобувача щодо конкретної практичної ситуації або проблеми.

Дедлайни та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається з дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, участь у конференції, студентській олімпіаді тощо).

Академічна доброчесність. Здобувачі повинні самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання. В разі використання чужих ідей, розробок, тверджень, обов'язковим є посилання на джерела інформації. Списування під час контрольних заходів має наслідком отримання незадовільної оцінки за відповідний вид роботи.

Відвідування занять. Відвідування занять - обов'язкова умова виконання навчального плану дисципліни. За відсутності здобувача на практичному занятті він втрачає можливість отримати бали як результат його оцінювання по конкретній темі. Форми навчання визначені затвердженим графіком освітнього процесу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Максимальна оцінка знань здобувача під час навчальних занять за кожну тему наведена в таблиці.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)												Кількість балів (екзамен)	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	40	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Кількість балів, яку здобувач вищої освіти може отримати під час навчальних занять за кожну тему (опитування, тестування, розв'язання задач), виконання завдань для самостійної роботи – 5 балів. Кількість балів за змістовний модуль дорівнює сумі балів, отриманих за кожну тему. Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – 30; 2 модуль – 30 (разом – 60 балів).

Загальна (максимальна) кількість балів, яку студент може отримати в процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів студент набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (екзамену).

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

Проведення підсумкового контролю здійснюється у формі екзамену і в терміни, передбачені графіком навчального процесу. Екзаменаційний білет містить два теоретичні

питання з дисципліни, 4 тестових завдання і одне практичне завдання з пройденого матеріалу. У 40 балів, що можливо отримати на екзамені входить: 2 теоретичних питання по 11 балів, 4 тести по 1,5 бали (сумарно 6) та практичне завдання (12 балів). 11 балів ставиться за повне розкриття теоретичного питання. У випадку неповної відповіді зберігається відсоткове відношення розкриття відповіді та бального оцінювання. Аналогічно виставляються бали по другому питанню. Практичне завдання оцінюється таким чином: 12 балів – за повністю вирішене практичне завдання; 9 – за правильно вказані формули та методика розрахунку, однак неправильне розв'язання; 7 – за правильно вказані формули чи методика розрахунку, однак не має числового розв'язку; 5 – за правильний хід обчислення чи вирішення завдання, однак не виконаний в повному обсязі. В іншому випадку практичне завдання оцінюється в 0 балів. У випадку отримання менше 50 балів за результатами поточного та підсумкового контролю, здобувач вищої освіти обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академічної заборгованості. Якщо здобувач вищої освіти набрав менше 35 балів, він не допускається до складання екзамену.

Оцінка передбачає такі знання та вміння:

Оцінка	Знання	Вміння
5 (відмінно) А (90 – 100)	Здобувач вищої освіти: <ul style="list-style-type: none"> – має всебічні і глибокі знання навчального матеріалу за програмою дисципліни; – засвоїв знання щодо теоретичних засад фінансового управління; – глибоко розуміє основну літературу та сучасні публікації з проблем фінансового менеджменту. 	Здобувач вищої освіти: <ul style="list-style-type: none"> – вміє вільно виконувати практичні завдання, передбачені програмою; – вміє використовувати додаткову літературу, грамотно викладати програмний матеріал; – дає вичерпні, повні, грамотні відповіді на програмні запитання; – демонструє навички творчого мислення.
4 (дуже добре) В (80-89)	<ul style="list-style-type: none"> – показав повні знання навчального матеріалу за програмою курсу, здатний до їхнього поповнення та оновлення в процесі подальшого навчання і практичної діяльності; – опрацював основну літературу, ознайомився з додатковою літературою, рекомендовану програмою. 	<ul style="list-style-type: none"> – успішно виконав передбачені програмою практичні завдання без суттєвих зауважень; – вміє використовувати на практиці програмні настанови, розв'язувати тестові завдання.
4 (добре) С (70-79)	<ul style="list-style-type: none"> – показав достатні знання навчального матеріалу за програмою курсу, має здатність до їхнього поглиблення в процесі подальшого навчання і практичної діяльності; – опрацював основну літературу, рекомендовану програмою. 	<ul style="list-style-type: none"> – вдало виконав передбачені програмою практичні завдання без критичних зауважень; – здатний використовувати на практиці програмні настанови, розв'язувати тестові завдання.
3 (задовільно) D (60-69)	<ul style="list-style-type: none"> – має достатні знання тільки основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і наступної роботи за спеціальністю; 	<ul style="list-style-type: none"> – виконав практичні завдання в межах програмних вимог; – допускає неточності при розв'язанні тестів, виконанні практичних завдань.

	<ul style="list-style-type: none"> – ознайомився з основною літературою, рекомендовану програмою. 	<ul style="list-style-type: none"> – не в повній мірі здатний пов'язати теоретичний матеріал з практичними завданнями.
3 (задовільно) Е (50-59)	<ul style="list-style-type: none"> – має знання тільки основного програмного матеріалу в обсязі, який дозволяє подальше навчання; – ознайомився з основною літературою, рекомендовану програмою. 	<ul style="list-style-type: none"> – виконав практичні завдання в межах програмних вимог; – допускає упущення, неточності та помилки при розв'язанні тестів, виконанні практичних завдань. – не може пов'язати теоретичний матеріал з практичними завданнями.
2 (незадовільно) з можливістю перекладання FX (35-49)	<ul style="list-style-type: none"> – не володіє системою знань навчального матеріалу дисципліни; – допускає грубі помилки у відповідях; – має недостатній рівень знань для самостійного оволодіння програмним матеріалом без додаткової підготовки. 	<ul style="list-style-type: none"> – допускає принципові помилки під час вирішення передбачених програмою практичних завдань; – показує невміння орієнтуватися в основній літературі і нормативних матеріалах.
2 (незадовільно) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перекладання F (1-34)	<ul style="list-style-type: none"> – не володіє системою знань навчального матеріалу дисципліни; – допускає неприпустимі помилки у відповідях; – має рівень знань, який не дозволяє самостійно оволодіти програмним матеріалом та вимагає додаткового прослуховування дисципліни. 	<ul style="list-style-type: none"> – не вміє вирішувати передбачені програмою практичні завдання; – не вміє орієнтуватися в основній літературі і нормативних матеріалах.

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Капітал підприємства та джерела його формування
2. Зміст та основні завдання фінансової діяльності суб'єктів господарювання
3. Зміст та рух коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності
4. Принципи організації фінансової діяльності суб'єктів господарювання
5. Особливості організаційної структури фінансових служб малих, середніх та великих підприємств
6. Методи фінансування суб'єктів господарювання
7. Характеристика критеріїв вибору джерел фінансування суб'єктів господарювання
8. Характеристика організаційно-правових форм підприємницької діяльності
9. Фінансова діяльність господарських товариств
10. Критерії прийняття рішення про вибір правової форми організації суб'єкта господарювання
11. Фінансова діяльність господарських товариств
12. Фінансова діяльність акціонерних товариств
13. Особливості фінансової діяльності товариств з обмеженої відповідальністю
14. Фінансова діяльність промислово-фінансових груп, венчурних та ріелтєрських підприємств
15. Особливості фінансової діяльності кооперативів, кредитних спілок та їх об'єднань
16. Особливості фінансової діяльності державних підприємств
17. Складові та функції власного капіталу підприємства
18. Формування статутного капіталу підприємств різної форми власності
19. Механізм збільшення статного капіталу підприємства

20. Зменшення статутного капіталу підприємств різної організаційно-правової форми
21. Резервний капітал підприємства, його види та джерела формування
22. Сутність самофінансування та характеристика його видів
23. Характеристика повного та прихованого самофінансування
24. Формування власних фінансових ресурсів суб'єкта господарювання
25. Формування, розподіл та використання прибутку на підприємстві
26. Амортизаційні відрахування: методи нарахування амортизації
27. Показники інтенсивності використання власного капіталу
28. Зміст, значення та принципи дивідендної політики
29. Особливості порядку нарахування дивідендів суб'єктів різних організаційно-правових форм господарювання
30. Форми виплати дивідендів
31. Прийоми дивідендної політики, їх характеристика
32. Методи нарахування та виплати дивідендів
33. Оцінка дивідендної політики та її результатів методом коефіцієнтів
34. Реорганізація підприємства та її основні форми
35. Укрупнення підприємства, особливості злиття, приєднання та поглинання
36. Реорганізація підприємства, спрямована на його розукрупнення підприємства
37. Перетворення як спосіб реорганізації підприємства
38. Позичковий капітал підприємства, його ознаки та складові
39. Форми та види кредитів, що надаються підприємствам
40. Залучення фінансових ресурсів підприємства шляхом випуску облігацій
41. Показники доцільності та ефективності залучення позикових ресурсів
42. Суть та класифікація фінансових інвестицій суб'єкта підприємницької діяльності
43. Оцінка фінансових інвестицій
44. Оцінка доцільності вкладень в інвестиції з фіксованою ставкою дохідності
45. Оцінка доцільності фінансових інвестицій у корпоративні права
46. Інституційне забезпечення оцінювання вартості майна підприємства
47. Методи оцінювання вартості майна підприємства
48. Оцінювання вартості підприємства як цілісного майнового комплексу
49. Суть та завдання контролінгу
50. Функції контролінгу
51. Характеристика методів контролінгу
52. Контролінг і система раннього прогнозування фінансового стану суб'єкта господарювання
53. Зміст та завдання фінансового планування
54. Принципи та методи фінансового планування
55. Зміст поточного фінансового плану та порядок його складання
56. Зміст оперативного фінансового планування
57. Бюджетування у системі оперативного фінансового планування
58. Консолідований бюджет та його структура
59. Методика встановлення фінансової кризи суб'єкта підприємницької діяльності
60. Суть зовнішньоекономічної діяльності, принципи та види
61. Ризики у зовнішньоекономічній діяльності та методи їх нейтралізації
62. Особливості проведення розрахунків у зовнішньоекономічній діяльності
63. Суть і принципи митного регулювання ЗЕД в Україні.

Зарахування результатів неформальної освіти

Зарахування результатів неформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці освітнього компонента відбувається згідно діючого в Університеті «Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти»
<https://www.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf>

Рекомендована література:

Основна

1. Марусяк Н. Л. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. .Фінанси та фінансове посередництво : підручник у трьох томах. Том 3 / за ред. проф. П. О. Нікіфорова, доц. Н. А. Бак. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 204 с. С.155-203. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11042>
2. Марусяк Н. Л. Фінанси підприємств. Фінанси та фінансове посередництво : підручник. У 3-х тт. Том 1 / за ред. П.О. Нікіфорова, Н.А. Бак. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 452 с. С. 292-245. URL:<https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11041>
3. Філіна Г. І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. Київ: Центр учбової літератури ; 2023. 320 с.
4. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: методичні вказівки / Укл. Н.Л. Марусяк, Н.А. Бак Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2020. 55 с.
5. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник / Укл. Н.Л. Марусяк: Чернівецький нац. ун-т, 2022. 180 с.

Допоміжна

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», редакція від 01.08.2021 № 959-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-ХІV від 16.07.1999. Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
3. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-ІІІ . URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
4. Закон України «Про кредитні спілки» від 3.07.2020 р. № 2908-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14#Text>.
5. Закон України «Про митний тариф України» від 4.06.2020 р. № 674-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text>
6. Закон України «Про валюти і валютні операції» від 29.04.2020 № 2473-VІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>
7. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 03.07.2020 р. № 2658-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>
8. Закон України «Про платіжні послуги» від 13.04.2022 № 1591-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
9. Закон України «Про фінансовий лізинг» № 723/97-ВР від 16.01.2004 р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80#Text>
10. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VІІІ у редакції від 16.08.2020, підстава 738-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#n1753>
11. Марусяк Н.Л. Аналіз фінансового стану як ефективний інструмент управління фінансовою діяльністю підприємств в умовах війни. Економіка та суспільство. 2025. № 71. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5515>
12. Марусяк Н. Л. Фінасові ризики та їх вплив на фінансовий стан підприємства. Ефективна економіка 2024. № 1 URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/2885>
13. Марусяк Н. Л. Харовська А. В. Оцінка фінансової стійкості лісогосподарського підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 3. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/investplan/article/view/1058>
14. Марусяк Н.Л., Бак Н.А. Фінансова безпека підприємства та загрози її втрати в сучасному економічному середовищі. Економіка та держава. 2022. № 2. С. 109-113. URL : <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=5132&i=17>
15. Марусяк Н. Л., Оробець М. В. Аналіз формування та використання капіталу телекомунікаційного підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2022. № 2. С. 113–119. URL:http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2022/19.pdf

16. Марусяк Н. Л. Особливості забезпечення фінансової безпеки комунальних підприємств Інфраструктура ринку. Випуск 80, 2024. С. 85-89. http://www.market-infr.od.ua/journals/2024/80_2024/17.pdf
17. Марусяк Н., Пильнюк Д. Банкрутство підприємства: сутність, причини та наслідки. Економіка та суспільство, № 33. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/897>
18. Марусяк Н. Л. Фінансовий механізм підприємства та напрями його удосконалення в сучасному економічному середовищі. Економіка та держава. 2021. № 12. С. 94–97.
19. Марусяк Н. Л., Шум Ю. О. Оцінка фінансово стану телекомунікаційного підприємства для забезпечення стійкого розвитку в сучасних динамічних конкурентних умовах. Ефективна економіка. 2021. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9740>
20. Марусяк Н. Шупер А. Оцінка фінансового стану машинобудівного підприємства з метою підвищення ефективності його функціонування. Економіка та суспільство, № 33. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/838>
21. Марусяк Н.Л. Цифровізація фінансового планування на підприємстві: стратегічний підхід до забезпечення сталого економічного розвитку. Ефективна економіка. 2025. № 4. <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/6261/6337>
22. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. затверджених наказом Міністерства економіки України № 14 від 19.01.2006 р., у редакції наказу Міністерства економіки України № 1361 від 26.10.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06#Text>
23. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
24. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені Наказом Мінфіну України від 28.03.2013 р. №433. URL: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=382859&cat_id=293536
25. Міжнародні стандарти фінансової звітності /Текст Міжнародних стандартів фінансової звітності, включаючи Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та Тлумачення (КТМФЗ, ПКТ), виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 року.
26. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
27. Податковий кодекс України Закон України від 02.12.10 р. № 275-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
28. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні. Затверджено постановою правління Національного банку України 29.12.2017 № 148 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>
29. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» затверджено наказом Мінфіну від 27.04.2000 № 92. URL: <https://zakon.help/law/92/>.
30. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» затверджено наказом Мінфіну від 18.10.1999 № 242. URL: <https://zakon.help/law/242/>.
31. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» затверджено наказом Мінфіну від 29 листопада 1999 року № 290. URL: <https://zakon.help/law/290/>
32. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» (П(С)БО 10) затверджено наказом Мінфіну від 08.10.1999 № 237. URL: <https://zakon.help/law/237/>
33. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» затверджено наказом Мінфіну від 31 грудня 1999 року № 318 URL: <https://zakon.help/law/318/>
34. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>
35. Про внесення змін до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 “Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0189-11#Text>

36. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

Інформаційні ресурси

Офіційні сайти органів державного управління України:

1. Державна аудиторська служба України : *веб-сайт*. URL: <https://dasu.gov.ua/>
2. Державна служба статистики України: *веб-сайт*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Державна служба фінансового моніторингу України: *веб-сайт*. URL: www.sdfm.gov.ua
4. Міністерство фінансів України: *веб-сайт*. URL: <http://www.minfin.gov.ua>
5. Національний банк України: *веб-сайт*. URL: [http:// www.nbu.gov.ua](http://www.nbu.gov.ua)
6. Нормативно-правова база України: *веб-сайт*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/>

Офіційні сайти наукових і електронних бібліотек в Україні:

1. Наукова бібліотека Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. *веб-сайт*. URL: <http://www.library.chnu.edu.ua/>
2. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського: *веб-сайт*. URL: www.nbuv.gov.ua
3. Національна парламентська бібліотека: *веб-сайт*. URL: www.alpha.rada.kiev.ua

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності студентами при вивченні навчальної дисципліни регламентуються наступними нормативними документами ЧНУ:

1. Правила академічної доброчесності у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича <https://www.chnu.edu.ua/media/lnojdab4/pravyla-akademichnoi-dobrochesnosti.pdf>
2. Положення про виявлення та запобігання академічному плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича https://www.chnu.edu.ua/media/f5eleobm/polozhennya-pro-zapobihannia-plahiatu_2024.pdf
3. Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича <https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu.pdf>

Здобувачі повинні самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання. В разі використання чужих ідей, розробок, тверджень, обов'язковим є посилання на джерела інформації. Списування під час контрольних заходів має наслідком отримання незадовільної оцінки за відповідний вид роботи.